

DE GEMEENTEN IN VLAANDEREN

Hoofdstuk 6

Tom Vandenbrande

In hoofdstuk 5 werd Vlaanderen binnen Europa gepositioneerd op basis van de pijnpunten die Europa aanraakt bij de analyse van de Belgische arbeidsmarkt: een lage werkzaamheid bij ouderen, een te groot verschil tussen de werkzaamheid van vrouwen en mannen, een te langdurige werkloosheid, en een beperkt uitgebouwde sector van bedrijfsdiensten. In dit hoofdstuk tonen we de verschillen op dit vlak binnen Vlaanderen aan. Limburg legt Europa het minst gunstige rapport voor, Vlaams-Brabant scoort op het vlak van deze indicatoren het best.

Hfdst. 5

Het cijfermateriaal dat voor deze analyse gebruikt wordt, is afkomstig uit de Jaarboeken over de arbeidsmarkt in de provincie(s). Hierbij staat de vergelijking van de gemeenten binnen Vlaanderen centraal. Er bestaan dan ook kleine verschillen tussen deze cijfers, en de cijfers uit het vorige hoofdstuk, waar de vergelijking van Vlaanderen binnen Europa centraal staat. In tabel 6.1 wordt dit verduidelijkt.

Tabel 6.1

Vier indicatoren volgens de invalshoek Vlaanderen in Europa enerzijds en de gemeenten in Vlaanderen anderzijds

Indicator	Vlaanderen in Europa		Gemeenten in Vlaanderen	
	Waarde	(Bron)	Waarde	(Bron)
Werkzaamheidsgraad ouderen	38,30	(EAK/LFS '99)	38,70	(Steunpunt WAV '98)
Werkzaamheid v/m	0,75	(EAK/LFS '99)	0,72	(Steunpunt WAV '98)
Langdurige werkloosheid	0,49	(EAK/LFS '99)	0,49	(VDAB '99)
Werkzaamheid in de 'diensten aan bedrijven'	4,7	(EAK/LFS '99)	5,0	(RSZ/WAV '98)

1 *Gunstige en ongunstige clusters*

Met behulp van een clusteranalyse worden de 308 Vlaamse gemeenten gegroepeerd op basis van deze vier indicatoren. Er ontstaan op deze manier zeven clusters, die kunnen worden gehergroepeerd tot een zeer goede, een goede, een eerder ongunstige en een zeer ongunstige groep van gemeenten. Deze groepen worden in figuur 6.1 voorgesteld (waarin de kleurtinten met gunstige clusters overeenkomen en de grijstinten met ongunstige clusters), en de belangrijkste kenmerken ervan worden in tabel 6.2 summier weergegeven.

Het samengaan van de richting van drie van de vier indicatoren per cluster is misschien wel het belangrijkste resultaat van deze analyse. Wanneer een gemeente slecht scoort op het vlak van de werkzaamheid bij de oudere bevolking, dan stellen we vaak vast dat de gelijkheid tussen vrouwen en mannen op de arbeidsmarkt minder dan gemiddeld is gerealiseerd, én dat het aandeel van langdurige werkloosheid behoorlijk hoog is. Omgekeerd gaat een goede prestatie op één indicator vaak gepaard met een goede score op vlak van de twee andere kenmerken. De vierde indicator, de uitbouw van de bedrijfsdiensten, correleert niet met de drie andere kenmerken. Deze sector is dan ook in bijna alle Vlaamse gemeenten weinig tot zwak uitgebouwd, met als resultaat dat op basis van deze indicator nauwelijks onderscheid kan worden gemaakt tussen gemeenten.

Tabel 6.2

Clusteranalyse van de Vlaamse gemeenten op basis van de werkzaamheid van ouderen, de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen, de langdurige werkloosheid, en de banen in de bedrijfsdiensten (Vlaams Gewest; 1998/1999)

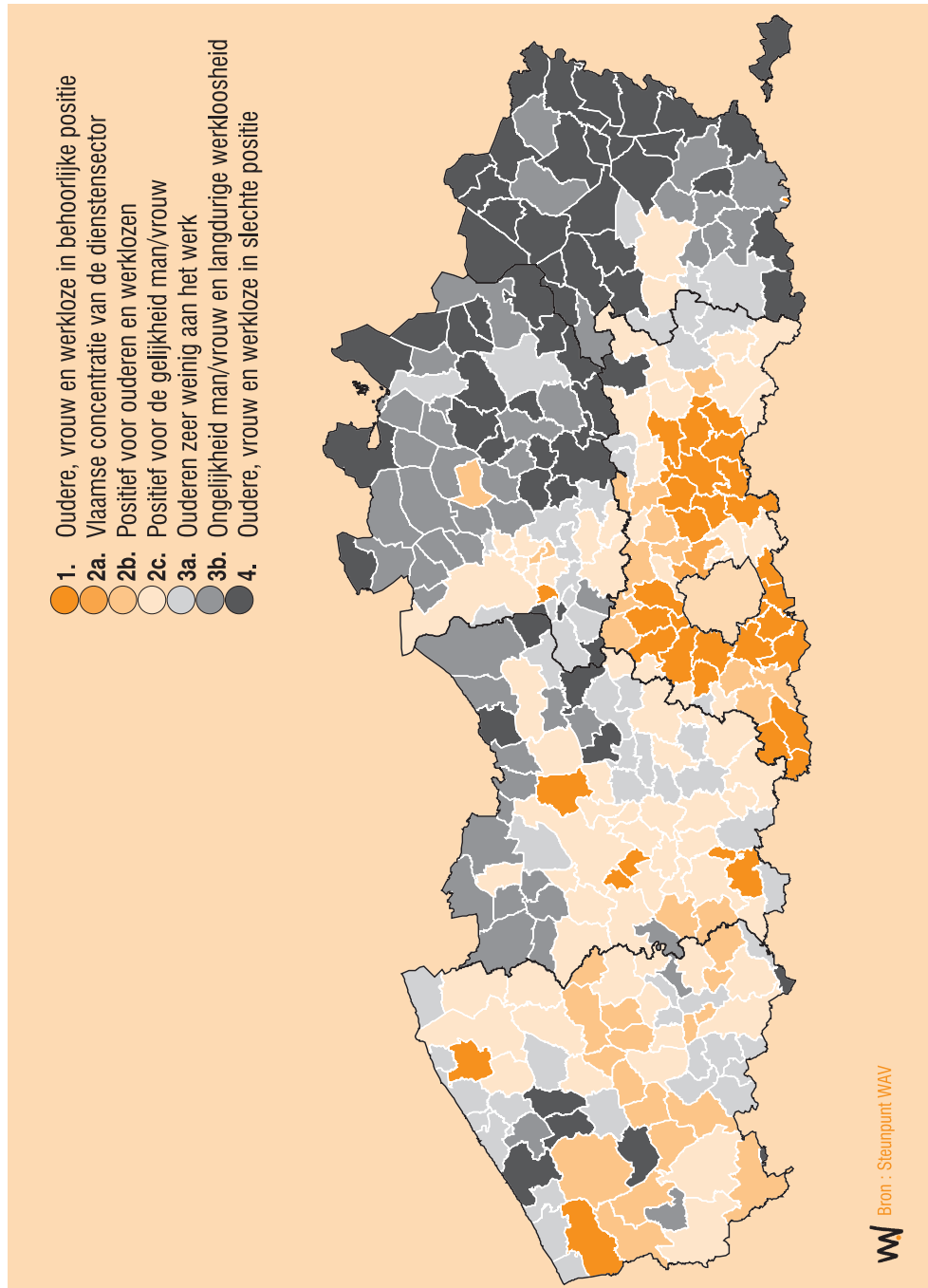
n	Bevolking 15-64 jaar (1/1/98)	Beschrijving van de clusters	Werkzaamheid ouderen	Werkzaamheid v/m	Werkloosheid + 1 jaar	Werkgelegenheid bedrijfsdiensten
36	11 071	1 Oudere, vrouw en werkloze in behoorlijke positie	47,4	0,80	0,42	3,2
2	12 650	2a Vlaamse concentratie van de dienstensector	40,0	0,81	0,40	56,0
33	6 575	2b Positief voor ouderen en werklozen	43,5	0,74	0,35	1,1
73	20 030	2c Positief voor gelijkheid m/v	41,1	0,74	0,45	3,7
54	12 023	3a Ouderen zeer weinig aan het werk	36,5	0,72	0,45	2,3
50	11 594	3b Ongelijkheid m/v en langdurige werkloosheid	38,2	0,67	0,50	2,3
60	10 370	4 Oudere, vrouw en werkloze in slechte positie	31,9	0,65	0,51	1,5
308	12 838	Gemiddelde van alle Vlaamse gemeenten	39,0	0,71	0,46	2,8
		<i>Gemiddelde van het Vlaams Gewest</i>	38,7	0,72	0,49	5,0

Bron: Steunpunt WAV

De *meest gunstige cluster 1* vinden we nagenoeg integraal terug op het grondgebied van Vlaams-Brabant. De werkzaamheid van ouderen ligt er hoger dan gemiddeld, en ook het verschil tussen de werkzaamheid van vrouwen en mannen ligt er op een veel lager niveau

Figuur 6.1

Vlaamse gemeenten, verdeeld op basis van hun scores op 'de Europese kritieken'

dan elders. Met uitzondering van enkele gemeenten rond het Brusselse, is ook de langdurige werkloosheid in deze cluster van een bescheiden omvang. Het Brusselse 'bassin d'emploi', met hoofdzakelijk banen in dienstensectoren, biedt een verklaring voor de behoorlijke integratie van vrouwen op de arbeidsmarkt in deze regio. Het is gekend dat jobs in deze sectoren vaak worden ingevuld door vrouwen. Indirect kan dit ook verklaren waarom de langdurige werkloosheid, eveneens doorgaans een vrouwelijk fenomeen, in deze gemeenten ingeperkt blijft. Mogelijk hangt ook de hogere werkzaamheid van ouderen samen met de regionale specialisatie in de dienstensectoren. De vervroegde uittrede is immers in hoofdzaak een fenomeen dat in de industrie wordt vastgesteld.

Drie clusters kunnen als *behoorlijk gunstig* worden geëvalueerd. Telkens blinken ze in positieve zin uit voor één indicator, maar is het profiel niet meer bij alle kenmerken beter dan gemiddeld in Vlaanderen. De eerste cluster (2a) van deze drie is de groep Zaventem-Mechelen. Deze twee gemeenten worden afgezonderd omdat de werkgelegenheid in de bedrijfsdiensten er piekt. Ook op vlak van verschillen tussen man en vrouw scoren beide gemeenten goed.

Een tweede gunstige cluster (2b) valt op doordat nergens elders een lagere score wordt opgetekend op vlak van langdurige werkloosheid (0,35). Bovendien blijven ouderen hier iets langer dan gemiddeld aan de slag, en ligt de werkzaamheid van vrouwen op een relatief behoorlijk niveau. Doorgaans zijn de scores van deze laatste twee indicatoren echter net iets minder gunstig dan in de eerstgenoemde cluster. De gemeenten uit deze cluster zijn vaak de iets kleinere gemeenten uit midden-West-Vlaanderen of uit STD Halle-Vilvoorde.

Een volgende cluster (2c) blinkt vooral uit qua gelijkheid tussen vrouwen en mannen op de arbeidsmarkt. De 73 gemeenten uit deze cluster hebben op dit vlak een gemiddeld tot goede score. Minder opvallend zijn de prestaties op vlak van de andere kenmerken. Geografisch is deze cluster verspreid over alle provincies, hoewel de vertegenwoordiging in Limburg bijzonder klein is. De grootte van de gemiddelde gemeente uit deze cluster is, gemeten aan de hand van het bevolkingsaantal, ongeveer het dubbele van de doorsnee Vlaamse gemeente. Vaak fungeren deze gemeenten bijgevolg als een (sub)regionaal centrum, met bijhorende werkgelegenheid in enkele diensten – wat al kan worden afgeleid uit de iets hogere score van deze cluster op vlak van werkzaamheid in de bedrijfsdiensten. Vrouwen hebben meer kans op een job wanneer deze diensten aanwezig zijn, wat het profiel van deze cluster helpt verklaren. Gemeenten als Roeselare, Hasselt, Mechelen, Aalst en Diest worden in deze cluster ondergebracht.

Twee clusters, met telkens een vijftigtal gemeenten, typeren we als *minder gunstig*. De eerste van de twee (3a) krijgt dit etiket door de zeer beperkte integratie van ouderen op de arbeidsmarkt. Op andere vlakken presteren deze gemeenten echter niet noodzakelijk minder goed dan elders. Geografisch situeren we deze cluster in industrieel West-Vlaanderen en rond de stad Antwerpen (met name in de arrondissementen Antwerpen, Mechelen, St-Niklaas en Aalst). Dat precies in deze streken veel industriële bedrijven zijn ingeplant, is niet verwonderlijk. Het massale gebruik dat deze bedrijven hebben gemaakt van maatregelen om hun ouder personeel via brugpensioenen uit de arbeidsmarkt te begeleiden, verklaart mee dat de oudere bevolking die rond deze bedrijven woont nog minder dan elders werkt.

Een volgende cluster (3b) valt niet meteen op doordat ouderen er weinig werken, maar des te meer door de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen en door de langdurige werkloosheid. Het is een cluster die in hoofdzaak is geconcentreerd in STD's Antwerpen en Turnhout, maar ook terug te vinden is ten noorden van Gent en rond Tongeren. Vrouwen blijven in deze regio's iets langer dan gemiddeld werkloos, wat in de lijn ligt met de beperkte integratie van vrouwen en de globale langdurige werkloosheid.

De *minst gunstige cluster 4* scoort slecht op drie vlakken: er is een lage werkzaamheid bij ouderen (32 %), langdurige werkloosheid (51 %) én ongelijkheid tussen mannen en vrouwen (0,65). Zoals vaak bij de typering van de Vlaamse arbeidsmarkt, is ook hier de minst gunstige cluster een bijna exclusieve aangelegenheid van Limburg-Turnhout. De oudere bevolking is er, nog steeds ten gevolge van het mijnverleden, in beperkte mate actief op de arbeidsmarkt, de vrouwen vinden in de relatief industrieel getinte regio moeilijk een baan en blijven hierdoor langer werkloos, wat wordt gereflecteerd in de langdurige werkloosheid.

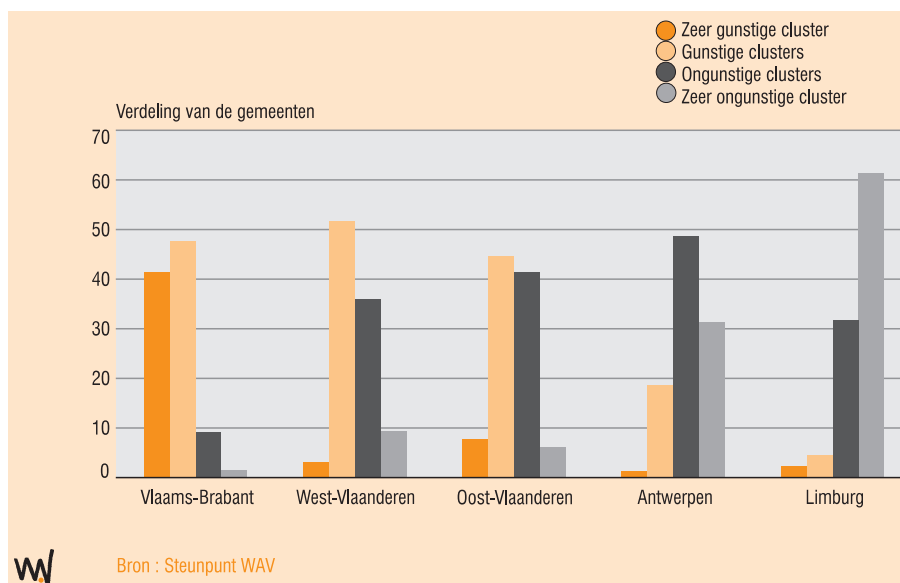
2 *Een provinciale bril*

Evalueren we de arbeidsmarkt binnen Vlaanderen op basis van de punten waar de Belgische arbeidsmarkt volgens Europese kritieken werk moet van maken, dan stellen we geografisch afgebakende zones vast met enerzijds een goede en anderzijds een minder goede arbeidsmarkt. Het alarmgebied van de Vlaamse arbeidsmarkt blijft geconcentreerd in het oosten. In Limburg liggen nagenoeg alle gemeenten in de twee minder gunstige clusters, en een meerderheid wordt zelfs door het minst goede profiel gekenschetst. Knelpunten hier zijn én een lage werkzaamheid bij ouderen, én een ongelijke integratie van mannen en vrou-

wen, én veel langdurige werkloosheid. In Antwerpen overheersen ook de minst goede types, maar hier blijkt het op één na slechtste profiel reeds beter vertegenwoordigd.

Figuur 6.2

Verdeling van de gemeenten over de verschillende clusters, per provincie (Vlaams Gewest; 1998/1999)

In Oost- en West-Vlaanderen blijken de gemiddelde clusters het vaakst voor te komen, met een iets gunstiger evaluatie voor het westen. Vlaams-Brabant is nagenoeg volledig gunstig gekleurd, met bovendien een zeer sterke vertegenwoordiging van het beste profiel.